

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36

Fylke:

Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Fjell

Emne:

Helsing, fakker og afferd

Bygdelag:

Søre lüten

Oppskr. av:

Hans O. Nordvik

Gard:

Nordvik

(adresse):

Nessjøen

G.nr.

4

Br.nr.

4

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) Vi uttrykkjer "ja" (samtykkjer) ved å nikka med hovudet, og "nei" ved å rista litt på hovudet.
- 2) For i tida helste dei på folk dei møtte, (kraft) sjølv om dei var ukjende, og eldre folk gjer det gjerne ennå; men det er ikkje skikk idag millom yngre folk. Vi helsar berre på folk som dei kjenner, eller vert presentert for.
- 3) Det var som regel mannen som helste først, når det gjaldt kvinner og born.
- 4) Var det slekt, og vener, som møttes, handhelske dei på kvarandre, og sa go' morn, go'dag eller go'kveld, eller som dagen leid.
- 5) Når mannfolka var samla i for kyrkja søndag for kyrkje-tid, og prestene kom, vart han helsa "go' morn", og alle mannfolk leffa på hatten eller hua. Men det var ikkje vanleg skikk.

21
i eldre tid, at ein tok hatten
av, når ein helsa på bygdefolk
og kjemningar.

Idag brøka ein ofte å helsa
på folk, ved å letta på hatten
eller hua, og er det gode kjemningar,
helsar ein, ved å ta dei i handa
med fast grep, og kanskje rista
litt mid handa, som gir uttrykk
for glede over å møtast.

Før i tida hadde det jamne
lag av folket her, mykje meir
otte og age for prest og embets-
menn ein dei har idag.

Ja, eg trur eg kan segja det
på den måten, at folket ser
det slik, at embetsmenn og
bestillingsmenn er sett til å
vara herrar for folket, og
ikkje herrar.

Men eg vil føya til, at presten
framleis er helsa med vurdnad
og velvilje av folket her.

6) Det tydde berleg vurdnad.

7) Oftast helste ein samleis.

8) Ein handhelste på alle
ein kjinde, i brüdläup og gravferd,
og når ein kom på vitjing til
slegt og vener, på borna og.

Ein handhelste på slegt og vener
ved kyrkja og på kyrkjeweeg.

Likeeins når ein ynkke tillukke
med sarlege dagar eller tilhöve.

9) Det var ofte brükt för; men
ein ser det lite no.

10)

og veit ikkje om, at mennene
 tok av seg hatten, når dei
 hørde klokkeringing; men dei
 heldt opp med arbeidet, og stod
 still, som under ei andagtsstund.
 Det gjorde både menn og kvinner.

11) Når ein måtte slikfylgje,
 tok mennene hatten eller heia
av og stod still, til fylgje
 var komen framom.

Bie skikk som er gamal, og
 som enno er i bruk her, er
 at ein strør brakegriner eller
 granbar på vegen, der gardsvegen
 frå dei ymse huslyder kjem
 bort i hovudvegen. Bie kan
 gå over mange slike brakestrødde
 vegovergangar frå heimen og
 til kyrkjegarden. (gravplassen)

Det tyder medkjindse i borga,
 og vykdnad for avlidne.

Når ein måtte brürefylgje
 gjekk ein litt av vegen,
 stanste til fylgje var komen
 framom, medan ein hilste på
 kjemningar ved å letta på hatten.
 Dette er millom bygdefolk iunær bygda.

12) Nei.

13) Frå klokka 4 og til kl. 10
 föremiddag pleiar ein helsa med
 å seija: "gornorn". Etter den
 tida sejer ein: "godag" når ein
 möter, eller kjem saman med folk.
 Etter klokka 6 em. (kl. 18) helser

4.
ein som regel på folk ved å
segja: "gokveld".

"Gomiddag" brüka ein å segja
berre i dei høve, vedkomande ein
er saman med går til middag.
Når ein skal ha avskil med
folk for lengre tid segjer ein:
"Farväl" eller "adjö".

Til folk ein snakkar med
ofte segjer ein som regel "gomorn";
"gokveld" eller "ha det godt", når
ein går frå dei.

"God natt" nyttar ein berre
når ein skilst med folk seint
på kvelden.

14) Ein tykkjer det er lite høveleg
å segja "gomorn" midt på dagen
eller om kvelden, og ein svarar
med "goddag" eller "go kveld".

16) Det er ikkje vorte vauleg;
men ein høyrer det av og til.

17) For i tidn var det vaeleg,
at folk helst slik: Goddag,
og signe arbeidet.

Og etter som det høvde, sa dei:
Signe kvila, signe laget, og
signe maten.

18) Når folkje "gjekk til alters" i
kyrkja (fekke nattverden) vart dei
helst med "tillukka og salighet";
slagt og kjinningar handhelst,
og sa: Tillukka og salighet.

Ein helst slik, om ein ikkje
sjölv var nattverdgiest den dagen.
Disse ynskje og uttrykk er

lite brükt i dag.

Yngre menn og kvinner nytta ikkje sovora helsing.

19) Ja, skikken er, at gjesten tek appatt helsinga sinne i stova og.

20) Det vart ordna på ymse vis, anten ved å gå inn i eit anna rom, om der var høve til det, eller so gjekk dei andre i huslyden ut or stova.

21) Det brükte ein å gjera fot, og det gjer ein framleis.

22) Dei svara som regel: "Kom inn", eller "versogs". Han eller ho (eller dei) som kom, stansete innfor døra til dess dei vart bedne om å ta plass, eller setja seg ned.

24) Ein skü: ta hatten eller hua av, straks ein kom inn.

25) Ein plaserte stolen på høvedeg stad, og bad vedkomande setja seg.

26) Det vart gjort større skilnad på folk for ein no; men skilnad vert gjort framleis.

27) Det hadde noko å seija, kva "muttrykk" ein fekk av den framande; men stort sett helste ein framfolk høvisk.

28) Ein helste meir hjarteleg, eller "uformelt" på kjerringar, enn på heilt framande.

29) Då stod husfaren ut på tünnet eller på krappa utfor døra, og helste gjestene velkomne, førde

dei iuu i gangen, hjalpste dei
gjernem^{av} med lymse overty, og bad dei
iuu i stova.

30) For i tida sa ein "farvel" ved
kvardagslege utjingar og. Dei ein
skildest med sa og farvel.

Ein sa ikkje "farvel" til naboar ein
var iuuom; men ein sa alltid
go kveld eller go natti nar det leid
so langt på kvelden, nar ein
gjekk frå dei.

31) For lengre tid. sa ein alltid:
"Farvel" og la til: Lukka på reisa,
eller, farvel og lukka på turen.

Nar ein tok avskil med kjende
og kjare kunde ein segja so
mangt og mykje; men ein sa
gjernem til sist, nar det truleg var
siste gang: Farvel og takk for
alls!

32) Ja, det hende ofte for.

33) Nar mennene reiste på
lengre fisketurar, so kysste dei
kona si til avskil.

Det vil segja, hvis "forholdet" millom
dei var godt.

Og voksne born som reiste ut frå
heimen, fekk ofte ein kyss av
mor si nar dei gjekk heimanfrå.

Dette som er nemnt her, forekjem
ofte no for tida og.

Men eg vil nemne ein skikk
som var vanleg for.

Nar gifte kvinner (koner) møttest

med søstre eller søskjenborn
og/eller andre nære slektninger
(av same kjønn) so tok dei kvarandre
om halsen og kysstes.

Det var oftast ved kyrkja dei
råkast i dei tidur.

Den skikken er det heilt slutt med.
- Og trur at slektskjensla var
sterkare før enn no, i alle
høve her på Barbotøy.

34) Nei.

35) Det har ikkje vore skikk her.

36)

37) Nei.

38) Gje han eller ho ein „möss“.

39) Det har vore gjort mange
gonger, og ein kalla det å byta
nase.

40) Det var både mora og faren
som gjorde det, og gjerne eldre
søskjen og.

41) Det har ikkje vore mykje brukt
her.

42) Ja, det er eit kjærteiken, som
har vore, og er lidels brukt.
Ein kalla det helst godkjake.

43) Det var mellom born og foreldre,
vaksne og mindreårige søskjen,
og gode veninder.

Det var helst når dei skul
skiljast for ei tid.

44) Til dei ymse festdagar so
folk til dei som hadde t. d.
gebürsdag: „Tillukka med dagur“.

No for lida brükar ein meir uttrykket:
"gratulerer med dagen".

45) Dei sa: Gladelig jol, eller
god jol, godt nytt, og gratulerer,
ved barnefödsel, trüloving og
brüdläup.

46) Ved dödsfall og motgang har
ein ikkje noko særst uttrykk.

Ä kondolere har ein ikkje brükt her.

Men slagts og nummer sender
blomekranser til avlidne si bäre.

När gravferda er over vert det

47) sendt takkekort til kvar innsild
som sende krans.

Det var ikkje skikk her, ä sende
kranser til avdöde för etter 1900.

48) Ä takka for seg på vegne av den
avlidne har ikkje vore brükt her.

Men det var gamal skikk her i
byggda, at dei "skjunkte i garen".

Ä. v. s. Dei bar likkista ütfor tüset
og sette ho ned üt på gardsplassen.

Tüspar'n eller verten gjekk dä med
brennevinsflaska og sylvstülp og skjunkte-
talle som var med i gravferda, menn
og kvinner. Det var reiseskåla frå
avlidne. — Den skikken var
brükt til kortimat 1910.

49) Ein uttrykkte vanvyrdrnad ved
äugnekast og ymse föoner for avsky.
— Ein kan segja mykje verre med äugt.

50) No segjer ein dü til mest alle
ein kjemmer godt. Til gamle folk
og heilt framande segjer ein De.

51) Ni, det brükast ikkje her.